

Kulttuuri Kirjat

Puhelin 010 665 3910 Sähköposti al.kulttuuri@amulehti.fi

Ennen kuolemaa ja kuoleman jälkeen

Kirjat

Lawrence Block: All the Flowers Are Dying

288 sivua, hinta 12,99 puntaa. Orion 2005.

James Ellroy: Brownin sielunmessu

Suomentanut Juha Ahokas. 292 sivua, hinta 26,90 euroa. Like 2005.

Lawrence Block ja **James Ellroy** ovat kovakäsitellyn tyylin parhaat elävät edustajat. Blockin maisema on New York, Ellroyn Los Angeles. Niinpä Blockin kirjoista tehdyt elokuvat ovat aina epäoimennustuneet, kun laiskat tuottajat ovat yrittäneet siirtää tarinota länsirannikolle. Ellroy-elokuvat taas ovat noirin klassikoita *L.A. Confidentialista Brownin murhamysteeriin*.

Jälkimmäinen perustuu James Ellroyn 31-vuotiaana kirjoittamaan esikoisromaaniin *Brown's Requiem*, joka on vihdoon saatu suomennetuksi. Kirjailijan tyyli ei onneksi vielä ollut ylikypsytynyt: tämän sielunmessun lauseissa on yleensä sekä subjekti että predikaatti.

Fritz Brown on toisen polven amerikansaksalainen, entinen poliisi, nykyinen yksityisiva. **Beethoven** on hänen kulttuurisankarinsa. Hän uskoo, että kristinusko on vulgaaria ja rockmusiikki vastenmielisiä. Hänen paras kaverinsa on viinalla hidasta itsemurhaa tekevä Walter, jota kiinnostavat antimateriaan perustuvan luottokortin tapaiset keskustelunaiheet.

Brownin sielunmessu ei ole sellainen elämä suurempi tarina kuin *Amerikan tabloidit* ja *Verirahat*. Hyvä niin: dekkaria ja romaaniakin se on parempi, vaikka kulttuurin kuvana ei yhtä tärkeä. Kun lukija on lopettanut tämän kirjan, hän tietää, kuka minäkin rikoksen on tehnyt.

Blockin realismi synkeni syyskuussa

Romaaneina Lawrence Blockin teokset ovat parasta-

Talvi puhalttaa savuverhon sivuun

■ Tuuli Rannikko: Savuverho. 293 sivua, hinta 27,90 euroa. Gummerus 2005.

Tuuli Rannikon päähenkilö Jenni Talvi pyörii jälleen kerran jännittävässä kuvioissa ja pääkaupungin seurapiireissä. *Savuverho* kietoutuu naisentelien maailmaan. Tarina on rakennettu mediakaisari Tarmo Merimaan ja hänen omistamansa naistenlehti Amandan ympärille.

Jännittäviä ihmissuhteita ja mielenkiintoisia tapoja riittää ruodittavaksi. Rannikon tyyli on vuosien saatossa kiiteltä vetäväksi ja vauhdikkaaksi. Asiantuntevaksikin häntä on sanottu. *Savuverho* ei ainakaan asiantuntevuudellaan vakuuta. Jos toimituksessa tehtäisiin töitä kuin Amandassa, ei olisi Suomessa monta lehteä luettava.

Periaatteensa Rannikon tyyli on vetävä ja vauhdikasta, jokin siinä kuitenkin häiritsee. Tuntuu kuin kirjailija ei osaisi päättää, kenen äänellä kertoja puhuu. Tyyli on sekava ja kevyt. Liian kevyt, vaikka kyse onkin puhtaasta vihteestä. Jenni Talven tutkimuksia ei voi parhaalla tahdollaakaan nimittää yhteiskunnallisiksi tai syvää luotaavan kantaaottaviksi.

Kaikkien dekkareiden ei tarvitse peilata yhteiskuntaa tai julistaa sanomaa. Mutta hyvän viihteen pitäisi olla niin hyvin kirjoitettua, ettei lukija tylsisty. Aikuisten sadullatkin on lupa odottaa laatua. Sitä ei tästä teoksesta löydynt.

Marja Aaltio

Syrjäytyneen kosto ruotsalaiseen tapaan

■ Kjell Eriksson: Auetkoon maa. Suomentanut Kimmo Lilja. 317 sivua, hinta 27 euroa. Blue Moon 2005.

Upsalassa asuvan **Kjell Erikssonin** seitsemäs rikosromaani *Auetkoon maa* kuvaa yksinäisen miehen tuskaa ja harhautumista rikoksen polulle. Tarinan rikollinen on tavallinen mies, jonka elämä heitti sivuraiteelle. Miehen ponnistelut takaisin niin sanottuun normaaliin elämään eivät onnistu, ja seurauksena on sarja entistä pahempia rikoksia.

Erikssonin etsiväahmo Ann Lindell on hankin yksinäinen. Suhde Edward Risbergin syvenee kuitenkin pikkuihijaa ja Ann joutuu myöntämään tarvitsevaansa toista ihmistä.

Eriksson rakentaa tarinan anonyymien murhaajan sekä Annin ja Edwardin näkökulmien varaan. Murhaajan nimellä ei oikeastaan ole väliä, vain tarinalla on merkitystä, ja tarinaa Eriksson osaa kuljettaa. Juoni kiertyy yhä tiiviimmin kohti lopputuloksesta. Lukijalle tekojen motiivit aukeavat pala palalta, aikaisemmin kuin rikostutkijalle.

Annin ja Edwardin suhteen kuvaus saa kirjassa lähes yhtä suuren osan kuin rikoksen selvittely. Teemat ovat samat: yksinäisyys, oikeudenmukaisuus, elämän tarkoitus. Muutama vartin yksityiskohtaisesti kuvatun rakastelukohtauksen olisi voinut jättää poiskin juonen ja teemojen kärsimättä.

Marja Aaltio

Tapani Bagge kirjoittaa muutaman kirjan vuodessa

■ Johanna Vehkoo ORIVESI

Hämeenlinnan koominen alamaailma tulee pian tutuksi USA:ssa asti

Piskuisen lammen rannalta on löytynyt yksitoista ruumista. Silti Oriveden opiston pihamaalla istuskelee ihan rauhallisen näköisiä ihmisiä, lehtiä sylissänsä ja kynä kädessään.

– Annoin kurssilaisille tehtävän. Kaikilla on oma ruumis ja oma rikos, josta he kirjoittavat kurssin aikana novellin, selittää kirjailija **Tapani Bagge**.

Ahaa, no hyvä. Helppotus vaihtuu taas peloksi, kun ampiainen yrittää tehdä minusta ruumista. Se olisikin Baggen mukaan mainio murhatapa dekkarissa. Siirrymme kuitenkin varjoisampaan soppeen tutkimaan mahdollisia johtolankoja.

Baggen dekkarikurssin osallistajat ovat sekä tänä että viime kesänä olleet enimmäkseen naisia. Miksi naiset haluavat kirjoittaa rikoskirjallisuutta?

– Naiset ovat enemmän dekkareiden lukijakunnastakin, tai kaikista lukijoista. Kyllä uusia naisdekkaristeja varmasti nousee lähivuosina.

Bagge on siitä erikoinen kovakäsitellyn tyylin harrastaja, että hänen kirjoissaan on monipuolisia naisahmoja – esimerkiksi poliisi, joka odottaa pikkurikollista lasta. Usein lajitteihin nauttava vamppihahmoon tai juoruilevaan kaupantähtiin.

– Naiset näyttävät tärkeää osaa elämässäni, niin mikseivät myös kirjoissani, Bagge sanoo.

– Kuten elämässä yleensä, naiset kirjoissani ovat usein fiktiivisiä ja saavat siksi pelastella miehiä pulasta, johon nämä ovat itse itsensä ajaneet.

Neljäs suomalainen USA:n markkinoilla

Baggen neljä dekkaria kertovat Hämeenlinnan alamaailmasta – joka kirjailijan mukaan on todellisuudessa aivan yhtä tragikomista tuottaa kuin hänen kirjoissaan. Juonet saavat usein alkunsa todellisista tapahtumista, joita Bagge sitten muuntelee mielensä mukaan.

– Täytyy tietää, mistä kirjoittaa, kun kirjoittaa aseista, poliisin toiminnasta tai vaikka jostain

Jäljillä. Oriveden opistolla etsittiin heinäkuun puolivälissä Tapani Baggen johdolla mahdollisia johtolankoja yhteistoista murhatapaukseen.

tappavasta myrkystä. Kun tuntee yksityiskohdat, lopun voi huolehtia valehdella.

Baggen viimeisin dekkari, *Julma maa*, ilmestyi kesäkuussa. Kaikissa neljässä rikosromaanissaan hän kuljettaa vakioorukkaa mukanaan, mutta nostaa henkilögalleriasta aina eri tyyppit vuorollaan kirjan päähenkilöiksi. Vain Hämeenlinna pysyy aina samana.

Vielä tämän vuoden aikana yhdysvaltalaisetkin pääsevät tutustumaan Hämeenlinnaan ja Baggen mustaan ja viistoon huumoriin.

Sarjan ensimmäistä teosta, *Puhaltajaa*, käännetään parhaillaan englanniksi. Pieni erikoiskustantamo Point Blank Press julkaisee USA:ssa ensimmäisen suomalaisen rikosromaanin sitten **Mauri**

Sariolan, Matti Yrjänä Joensuu ja vähemmän tunnetun **Heimo Lammén**.

– Ei siellä pelkällä eksootikalla pärjää, siellä on niin hirveän laaja tarjonta, Bagge pohtii.

Baggen omat vaikutteet ovat toki USA:sta peräisin.

– Kyllähän **Donald Westlake** ja **Elmore Leonard** ovat olleet minulle esikuvia. Homma täytyi vain saada toimimaan Suomen oloissa.

Kotimaisista kollegoista Bagge tunnustaa hengenheimolaisikseen **Harri Nykäsen, Jarkko Sipilän** ja **Markku Roposen**.

Jerry Cotton toimi kirjoittajakouluna

Lastenkirjoista aikuisten rikostarinoihin siirtyminen ei oikeastaan ollut kovin pitkä loikka. Bagge oli jo kirjoittanut jokunen nuorten dekkarin, mutta perustaidot tuli hankittua jo kauan sitten Jerry Cottonelta kirjoittamalla.

– Lopetin hommat Postissa välittömästi, kun sain ensimmäisen Cottonini julkaisuksi.

– Cotton ja sen päätoimittaja **Seppo Tuisku** olivat kirjoittajakouluni.

Tarinoiden kirjoittamisen Keravalla kasvanut Bagge aloitti suunnilleen heti, kun oppi kirjoittamaan. 12-vuotiaana hän julkaisi ensimmäinen juttunsa jatkokertomuksena *Keski-Uusimaassa*.

– Sain siitä huikana 80 markan palkkion. Juttu kertoi siitä, kun minä ja pari luokkakaveriani jahtaamme rosvoja Keravalla.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

– Vaimo ei ole minun tyyliseni dekkareiden suuri ihailija. Lukee sitten jälkeensä, jos lukee, Bagge nauraa.

Hämäläiset roistot häärivät hämäräpuuhissa

Kirjat

Tapani Bagge: Julma maa

237 sivua, hinta 31 euroa. Tammi 2005.

Tapani Bagge kirjoittaa huonommin kuin **Donald Westlake** tai **Raymond Carver**, mutta sel-

västi paremmin kuin **Reijo Mäki** tai **Antti Tuuri**.

Dekkarisarja Hämeenlinnan alamaailmasta on siirtynyt kesken kaiken kunnialliselta Book Studiolla kunnianarvoisalle Tammelelle, mutta itse kirjoitus-tyyli on onneksi pysynyt samana.

Jos Baggen tyyliä pitäisi verrata johonkin kansainväliseen kuuluisuuteen, mieleen tulisi **Elmore**

Leonard. Baggekin kertoo siitä, miten muutama pikkuvuola ihminen pysyy puolivahingossa hengissä, vaikka ympärillä hosuu sekä mielenvikaisia roistoja että täysää surkimuksia.

Dekkarisarjoja on tehty pienemmistäkin paikoista kuin Hämeenlinna. Niitä seurattessa tulee usein mieleen, että jossakin St. Mary Meadissa tai Cabot Coves-

sa ei voi tapahtua näin paljon paha.

Baggea lukiesi ärsyttää joskus päivänvastainen: eikä Hämeenlinnassa tämän kummempia rikollisia riehua. *Julmassa maassa* sentään tulee useita ruumiita, perisuomalaisen suutahdusten tähden.

Enpä tiedä, kuinka kauan poliisi voisi tosielämässä salata ras-

kautensa, kun isä on kaikkien tuntema varas ja vasikka.

Tilanne takaa kuitenkin sen, että seuraavallekin kirjalle on tilaus.

Julma maa on lumisella kannella varustettu talvinen tarina kesädekkarimarkkinoille. Saadaanki jouluksi kesävauva?

Jari-Pekka Vuorela

Itärajan yli kulkee vaarallisia lasteja

Kirjat

Jarkko Sipilä: Likainen kaupunki

303 sivua, hinta 23,90 euroa. Gummerus 2005.

Virolaisesta rekasta löytyy kuskin hiiltynyt ruumis. Tutkimukset paljastavat, että mies on tapettu herooinilla. Rikoskomisario Kari Takamäen johtaman murharyhmän tehtävänä on selvittää, kuka kuskii on, ja miksi hänet on murhattu kuunaan kesäyönä Helsingissä. Asetelma mutkistuu lentäessä, kun rikoskuvioon liittyy Pääkallio-prikaatin miehiä ja nainen, joka vaikuttaa liiankin tavalliselta.

Miljöökoukaus ei kuulu Sipilän erityisen kiinnostuksen kohteisiin. Dialogi on sitäkin harkittumpaa, juonta eteen päin kuljettavaa ja puhujien ominaisuuksia karakterisoivaa. Tv-toimittaja Sanna Römpötin ja Takamäen puhelinkeskustelu kertoo kutkuttavasti tavoista, joilla rikostoimittajat ja poliisit hyödyntävät toistensa ammattitaitoa. Kyse on pelistä, jossa kumpikin pyrkii tietoja saadakseen

ikilyönteihin toisen kentälle.

Myös puhelinkuuntelun yksityiskohtia Sipilä selvittää havainnollisesti, mutta ei onneksi lastaa tekstiä teknisellä sanastolla tai liian perusteellisella nipplielitellä.

Tasapainotetut miestyypit

Hiukan yli nelikymppisellä Takamäellä on vaimo, kaksi lasta, eikä salattuja paheita. Keski-ikäinen perusmies poliisina on realismiin pyrkivän Sipilän tietoinen ja perusteltu valinta. Taitavasti Sipilä on luonut tavallisen Takamäen rinnalle poninhäntäpäisen atarimies Suhosen, joka ajaa 833-kuullon Harley Davidson Sportserilla ja käy vuorottelevaapaalla Australiassa.

Kyse on toki tyyppitellystä, mutta ei rikoksen selvittämiseen keskittyvään perusedekariin voi kovin paljon luonnekuvausta sisällyttääkään. On Suhosella sitä paitsi pohdiskelevakin puolensa:

Asiantuntija. Rikostoimittaja Jarkko Sipilä tietää mistä dekkareissaan puhuu.

Tapani Baggen tuotantoa

■ 59 kappaletta Jerry Cotton -rikoskertomuksia, 1983–95.

■ 32 kappaletta FinnWest -länentarinoina, 1986–92.

■ Lukuisia lasten- ja nuortenromaaneja, viimeisimpänä keväällä 2005 ilmestynyt lastenkirja *Kylässä* (Tammi).

■ Kuunnelmia: Aina murha koti-olot voittaa (1991), Maankorvesa (1994) ja Kovan onnen viikko 1–7 (1995).

■ Tv-sarjoja: Pelastajat (TV1, 1998), Meidän jengi (TV2, 1999), Enon varjo (TV1, 1999), Posti-miehen varjo (TV1, 2000).

■ Aikuisten rikosromaanit: Puhaltaja (Book Studio, 2002), Paha kuu (Book Studio, 2003), Kohtalon tähti (Book Studio, 2004) ja *Julma maa* (Tammi, 2005).

■ Kirjoittanut lisäksi näytelmiä ja sarjakuvakäsikirjoituksia Muumi-lehteen. Hän on suomentanut toistakymmentä romaania.

■ Topelius-palkintoehdokas vuonna 1996.

Jari-Pekka Vuorela

”Kun melisairaalat pitivät sisälään suljettua kauhua, vankiloihin sulloutui pelko”, hän tuumii kuolleen rekkakuskin taustoja selvitellessään.

Sipilä on julkaissut Takamäen sarjaansa tiivissä tahdissa. *Likainen kaupunki* on tarkkan dialogin, tiiviin rakenteen, yskimättä etenevän juonen ja ajankohtaisen aiheen vuoksi sarjan paras teos.

Toivottavasti kirja vuodessa -tahti ei johda kiihtyvään alamäkeen. Vaikka kyse on jatkuvasta sarjasta, hyviä dekkareita jaksaisi odottaa pari vuotta.

Sipilän uutustuoksen kansikuvan on suunnitellut **Mervi Hakola**. Kansi on ideoinniltaan ja kompositioltaan kiusallisen samanlainen kuin Gummeruksen käännösdekkaristi **Michael Dibdinin** Aurelio Zen -romaanien kannet. Sipilän dekkarit ansaitsevat oman, aivan niitä varten suunnitellun visuaalisen viestin.

Saara Kesävuori